

Rafał Leśniczak

Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0099-4327>
e-mail: r.lesniczak@uksw.edu.pl

Wizerunek polityki zagranicznej kanclerza Olafa Scholza na łamach dziennika „Gazeta Wyborcza” w kontekście pełnoskalowej wojny Rosji w Ukrainie (2022–2023)

1. Wprowadzenie

Badania wizerunku liderów politycznych zarówno w mediach tradycyjnych, jak i w mediach społecznościowych stanowią istotny obszar analiz medioznawczych¹. Czynniki historyczne oraz geopolityczne przyczyniają się do znaczącego zainteresowania polskich mediów opinii osobami przywódców Niemiec i Federacji Rosyjskiej². Warto zauważyć, że czynniki informacji medialnej, mające charakter kulturowo-polityczny, tj. odniesienie do narodów elitarnych (*reference to elite nations*) i osób elitarnych (*references to elite persons*) oraz personalizacja (*reference to persons*), zwiększają znacząco prawdopodobieństwo ukazania się w polskiej agendzie mediów newsa na temat kanclerza RFN³. Wydarzeniu pełnoskalowej wojny Rosji na terytorium Ukrainy może zostać

¹ L. Aaldering, R. Vliegthart, *Political leaders and the media. Can we measure political leadership images in newspapers using computer-assisted content analysis?*, „Quality & Quantity” 2016, nr 50, s. 1871–1905; L. Aaldering, D. J. Van Der Pas, *Political leadership in the media: Gender bias in leader stereotypes during campaign and routine times*, „British Journal of Political Science” 2020, nr 50(3), s. 911–931; P. Isotalus, M. Almonkari, *Mediatization and political leadership: Perspectives of the Finnish newspapers and party leaders*, „Journalism Studies” 2014, nr 15(3), s. 289–303; M. Adamik-Szysiak, *Social media marketing – kreowanie wizerunku polityka w przestrzeni wirtualnej na przykładzie liderów polskiej sceny politycznej*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2014, nr 42(1), s. 111–136.

² B. Ociepka, *Gdzie leży Polska? Konstrukcja położenia geopolitycznego państwa w Europie Środkowej*, „Przegląd Zachodni” 2019, nr 371(02), s. 157–179; B. Ociepka, *Zagraniczna polityka historyczna: Polska między Niemcami a Rosją*, [w:] *Historia w dyplomacji publicznej*, red. B. Ociepka, Warszawa 2015, s. 212–228.

³ T. Harcup, D. O’neill, *What is news? Galtung and Ruge revisited*, „Journalism Studies” 2001, nr 2(2), s. 261–280.

także przypisana kategoria negatywizmu (*references to something negative*)⁴. Agresja Federacji Rosyjskiej, szczególnie od 2022 r., istotnie kontekstualizuje działania polityczne Olafa Scholza.

Inwazja Rosji na Ukrainę w lutym 2022 r. jest traktowana jako kolejna faza konfliktu zbrojnego zainicjowanego w 2014 r. aneksją Krymu przez Federację Rosyjską oraz jako konsekwencja polityki zagranicznej Władimira Putina⁵. Jak zauważa Józef Fiszer, do celów politycznych prezydenta Rosji należą m.in. odbudowa imperialnej Rosji, rekonstrukcja układu sił w Europie i na świecie, dążenie do rozbicia solidarności oraz do zmiany stanowiska państw należących do sojuszu euroatlantyckiego wobec Ukrainy i jej aspiracji europejskich i euroatlantyckich⁶. W przededniu pełnoskalowej wojny w Ukrainie Rosja zażądała w stosunku do Stanów Zjednoczonych i NATO propozycji „gwarancji bezpieczeństwa”, tj. określiła strefę wpływów na obszarze państw Europy Wschodniej oraz domagała się od NATO zaprzestania rozmieszczania dodatkowego wojska i broni w państwach przyjętych do Sojuszu od roku 1997⁷. Powyższe żądania zostały odrzucone przez Sojusz Północnoatlantycki⁸.

Przegląd naukowej literatury z obszaru nauk społecznych wskazuje na zainteresowanie zagranicznych mediów opinii sylwetkami kanclerzy Niemiec w okresie po II wojnie światowej, m.in. Konrada Adenauera, Willy Brandta, Helmuta Kohla czy Angeli Merkel, i prowadzoną przez nich polityką zagraniczną⁹. Także w polskiej literaturze medjoznawczej i politologicznej odnotowuje się publikacje poświęcone badaniom wi-

⁴ N. Y. M. Nguyen, *War or peace journalism: How international news agencies framed the initial stages of the Russia-Ukraine conflict*, Kansas State University 2023 (Doctoral dissertation); M. S. Sweeney, *The military and the press: An uneasy truce*, Evanston 2006; T. G. Van der Meer, A. C. Kroon, P. Verhoeven, J. Jonkman, *Mediatization and the disproportionate attention to negative news: The case of airplane crashes*, „Journalism Studies” 2019, nr 20(6), s. 783–803; S. Michalczyk, *Teoria wartości informacji: historia i współczesność*, „Studia Politicae Universitatis Silesiensis” 2013, nr 10, s. 131–146.

⁵ H. Gardner, *The Russian annexation of Crimea: regional and global ramifications*, [w:] *Ukraine in Crisis*, red. N. Petro, Routledge, London 2017, s. 70–85.

⁶ J. M. Fiszer, *Zadania i cele polityki zagranicznej Władimira Putina*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” 2016, nr 52(1), s. 167–168.

⁷ A. Wojtaszak, *Polskie i ukraińskie koncepcje bezpieczeństwa i współpracy w Europie Środkowej i Wschodniej w XXI w.*, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne” 2022, nr 74(2), s. 73.

⁸ *Ibidem*.

⁹ R. J. Granieri, *The ambivalent alliance: Konrad Adenauer, the CDU/CSU, and the West, 1949–1966 (Vol. 9)*, New York 2003; C. Holtz-Bacha, *Germany: How the private life of politicians got into the media*, „Parliamentary Affairs” 2004, nr 57(1), s. 41–52; H. M. Kepplinger, W. Donsbach, H. B. Brosius, J. F. Staab, *Media tone and public opinion: A longitudinal study of media coverage and public opinion on Chancellor Kohl*, „International Journal of Public Opinion Research” 1989, nr 1(4), s. 326–342; W. Heger, *The portrayal of Germany and the image of German Chancellor Helmut Kohl in the coverage by the Washington Post from 1988 to 1991*, University of Colorado at Denver 1994 (doctoral dissertation); L. R. Romero-Domínguez, M. Suárez-Romero, *Manufacturing Politicians: Angela Merkel's Image in the Spanish Press during the German Federal Elections*, „The IAFOR Research Archive” 2017, s. 1–13.

zerunku przywódców politycznych RFN¹⁰. Brak naukowych opracowań na temat obrotu politycznych działań obecnie sprawującego urząd kanclerza O. Scholza w polskiej prasie opinii skłonił autora do podjęcia tego tematu. W literaturze przedmiotu są jakkolwiek obecne publikacje naukowe dokonujące rekonstrukcji wizerunku prasowego inwazji Rosji na Ukrainę na łamach tytułów zarówno świeckich, jak i prasy religijnej oraz wyznaniowej. Jako przykład można wskazać prace Magdaleny Przybysz-Stawskiej, Alicji Waszkiewicz-Raviv, Barbary Markowskiej-Marczak oraz Rafała Leśniczaka¹¹.

Niniejszy artykuł można potraktować jako wypełniający lukę badawczą i wpisujący się w obszar badań nad wizerunkiem liderów politycznych Unii Europejskiej w kontekście pełnoskalowej wojny Rosji na terytorium Ukrainy¹². Celem publikacji jest rekonstrukcja medialnego obrazu kanclerza O. Scholza na łamach „Gazety Wyborczej” w wymiarze prowadzonej przez niego polityki zagranicznej. Podjęte studium ma charakter medioznawczy, choć w warstwie teoretycznej korzysta z osiągnięć politologii, w szczególności z typologii polityki zagranicznej Hansa Morgenthaua¹³ i realizmu pol klasycznego Roberta Gilpina¹⁴.

¹⁰ A. Patecka-Frauenfelder, *Wizerunek polityka w warunkach kryzysu. Willy Brandt w polskiej publicystyce doby PRL*, [w:] *Koszty współczesnych kryzysów*, red. A. Kiszteńska-Węgrzyńska, Łódź 2021, s. 15–37; M. A. Schulz, *Medialny obraz kształtowania się stosunków polsko-niemieckich. Na podstawie analizy tygodników „Der Spiegel” i „Polityka”*, Łódź 2018 (rozprawa doktorska); M. Bastian, „ŻELAZNA DZIEWCZYŃKA” – „MISS WORLD” – „MADAME NO”: czyli stereotypami malowany obraz kanclerz Niemiec Angeli Merkel w prasie niemieckiej i polskiej, *„Investigationes Linguisticae”* 2010, nr 19, s. 13–30.

¹¹ M. Przybysz-Stawska, *Problematyka wojny w Ukrainie na łamach czasopism opiniotwórczych w Polsce. Przypadek „Polityki” (luty–sierpień 2022 r.)*, *„Studia Medioznawcze”* 2022, nr 23(4), s. 1322–1341; A. Waszkiewicz-Raviv, *Propaganda wizualna–media, mechanizmy i wybrane techniki wpływu*, *„Studia Medioznawcze”* 2023, nr 24(3), s. 276–289; B. Markowska-Marczak, *Ramy wojny: inwazja rosyjska na Ukrainę jako wydarzenie historyczne*, *„Kultura i Społeczeństwo”* 2023, nr 67(3), s. 225–252; R. Leśniczak, *Inwazja Rosji na Ukrainę na łamach tygodnika katolickiego „Niedziela”*, *„Polityka i Społeczeństwo”* 2023, nr 21(2), s. 97–117; R. Leśniczak, *Inwazja Rosji na Ukrainę w polskich dziennikach opinii Rzeczpospolita i Gazeta Wyborcza*, *„Zeszyty Prasoznawcze”* 2023, nr 4(256), s. 43–64.

¹² P. Bajor, *Wojna jako determinanta przywództwa politycznego Wołodymyra Zełeńskiego*, *„Politeja – Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego”* 2022, nr 19(80), s. 325.

¹³ H. J. Morgenthau, *Polityka między narodami. Walka o potęgę i pokój*, Warszawa 2010; C. Frei, *Politics among Nations: Revisiting a classic*, *„Ethics & International Affairs”* 2016, nr 30(1), s. 39–46; H. J. Morgenthau, *A realist theory of international politics*, [w:] *The realism reader*, red. C. Elman, M. Jensen, London–New York 2014, s. 53–59; J. Więclawski, *Hans Morgenthau, realizm klasyczny i jego rekomendacje dla polskiej polityki zagranicznej*, *„Myśl Ekonomiczna i Polityczna”* 2011, nr 3, s. 117–142.

¹⁴ R. G. Gilpin, *No one loves a political realist*, *„Security Studies”* 1996, nr 5(3), s. 3–26; R. G. Gilpin, *The richness of the tradition of political realism*, *„International Organization”* 1984, nr 38(2), s. 287–304; R. G. Gilpin, *War and change in world politics*, Cambridge 1981; J. Czaputowicz, *Mapa współczesnego realizmu: realizm klasyczny, neorealizm, realizm neoklasyczny*, [w:] *Teoria realizmu w nauce o stosunkach międzynarodowych*, red. J. Czaputowicz, E. Haliżak, Warszawa 2014, s. 25–41.

W opinii Romana Kochnowskiego, z perspektywy historycznej polityka Niemiec wobec Rosji zdominowana jest przez wzajemne relacje gospodarcze zapewniające RFN dostęp do tanich surowców, Rosji zaś (a wcześniej Związkowi Radzieckiemu) nowoczesny sprzęt inwestycyjny. Niemieccy politycy, choć nie wprost, to legitymizowali imperialistyczne ambicje Moskwy, choćby poprzez sprzeciw na szczycie NATO w Bukareszcie w 2008 r. dotyczący przyjęcia Gruzji i Ukrainy do Sojuszu Północnoatlantyckiego¹⁵.

Minister spraw zagranicznych w rządzie O. Scholza, Annalena Baerbock, podczas wizyty w Kijowie w styczniu 2022 r. zapowiedziała, że cena, którą musiałaby zapłacić Rosja za agresję na niepodległe państwo byłaby wysoka „gospodarczo, politycznie i strategicznie”¹⁶. Z drugiej jednak strony A. Baerbock wykluczyła możliwość dostaw niemieckiej broni do Ukrainy. Biorąc także pod uwagę deklarację niemieckiej minister obrony Christiny Lambrecht o przekazaniu 5 tys. hełmów Ukrainie jako wsparcia militarnego dla państwa dotkniętego inwazją Federacji Rosyjskiej¹⁷, polityka O. Scholza w relacji do Rosji może być odczytywana jako pełna uległości i pozorowania działań pomocowych w obronie niepodległości Ukrainy.

2. Metodologia

Artykuł jest próbą spojrzenia na wizerunek O. Scholza w jednym z najbardziej opiniotwórczych polskich mediów – „Gazecie Wyborczej” – w perspektywie nauk o komunikacji społecznej i mediach¹⁸. W rankingu polskich mediów opinii z lipca 2023 r., przygotowanym przez Instytut Monitorowania Mediów, dziennik odnotował blisko 2,9 tys. cytowań i zajął trzecie miejsce¹⁹. Kontekst badań stanowi pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę i rządy O. Scholza jako kanclerza RFN zainaugurowane 8 grudnia 2021 r. W badaniach wykorzystano metodę analizy zawartości uzupełnioną o elementy hermeneutyki tekstu.

Materiał włączony do analizy obejmował wszystkie teksty prasowe dziennika „Gazeta Wyborcza” zamieszczone w archiwum periodyku na stronie <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/0,0.html>. Treść tekstów jest tożsama z wydaniem papierowymi. Pominięto warstwę wizualną, analiza dotyczyła wyłącznie warstwy tekstowej artykułów prasowych. Zakres czasowy badań, który można uznać za reprezentatywny w próbie

¹⁵ R. Kochnowski, *RFN wobec imperialnej polityki Federacji Rosyjskiej. Źródła i perspektywy*, „Wiedza Obronna” 2023, nr 282(1), s. 103–116.

¹⁶ L. Gibađo, *Niemcy: polityczna (r)ewolucja niechętnego hegemonu*, „Rocznik Strategiczny” 2022, nr 27, s. 359.

¹⁷ J. J. Driedger, *Inertia and Reactiveness in Germany's Russia Policy: From the 2021 Federal Election to the Invasion of Ukraine in 2022*, „German Politics and Society” 2022, nr 40(4), s. 142.

¹⁸ J. Mikosz, *Aspekty opiniotwórczości polskich dzienników i prasy tabloidowej*, „Обрії друкарства” 2019, nr 1(7), s. 243–248.

¹⁹ Instytut Monitorowania Mediów, *Rzeczpospolita ponownie najbardziej opiniotwórczym medium w Polsce. W lipcu na podium także Wirtualna Polska oraz Gazeta Wyborcza*, 30.08.2023. <https://www.imm.com.pl/rzeczpospolita-ponownie-najbardziej-opiniotwórczym-medium-w-polsce-w-lipcu-na-podium-takze-wirtualna-polska-oraz-gazeta-wyborcza/>, inf. 15 IX 2023.

określenia wizerunku kanclerza O. Scholza na łamach dziennika „Gazeta Wyborcza”, obejmował okres od 8 grudnia 2021 r. do 6 sierpnia 2023 r., czyli od dnia zatwierdzenia polityka na urządzenie kanclerza RFN przez Bundestag²⁰ i w przededniu pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę (24 lutego 2022 r.)²¹ do zakończenia konferencji na temat przyszłości Ukrainy odbywającej się w Arabii Saudyjskiej w Dżuddzie²². Jednostkę analizy stanowił jeden tekst prasowy. Do materiału badawczego zostały włączone publikacje prasowe zawierające przynajmniej jedno z następujących słów w dowolnej formie gramatycznej: „Scholz”, „kanclerz Niemiec”, „szef rządu RFN” i odnoszące się do analizowanego tematu. Kryteria badań spełniło łącznie 313 tekstów, co pozwala potraktować otrzymaną próbę badawczą za istotną statystycznie. W badaniach pominięto analizę materiału ilustracyjnego oraz nie zastosowano podwójnego kategoryzowania. Każda zatem z publikacji prasowych mogła zostać włączona tylko do jednej kategorii w ramach badanej cechy.

Autora interesują następujące kwestie szczegółowe, które zostaną poddane eksploatacji:

1. wizerunek prasowy polityki zagranicznej O. Scholza wobec Rosji i Ukrainy w perspektywie typologii polityki Hansa Morgenthaua,
2. wizerunek prasowy kanclerza RFN w zakresie relacji z Rosją i Ukrainą w perspektywie teorii realizmu Roberta Gilpina.

Cel publikacji sprowadza się do próby odpowiedzi na następujące pytania badawcze: Który z następujących typów polityki zagranicznej, według typologii H. Morgenthaua, dominuje w wizerunku prasowym kanclerza O. Scholza na łamach „Gazety Wyborczej”: polityka zachowawcza, polityka imperializmu czy polityka prestiżu? Czy w perspektywie teorii R. Gilpina analizowany dziennik opinii przedstawiał O. Scholza jako lidera politycznego kierującego się w polityce zagranicznej zamiarem kontynuowania relacji biznesowych z Federacją Rosyjską i uzyskiwaniem korzyści gospodarczych Niemiec, czy też raczej jako polityka jednoznacznie wspierającego militarnie Ukrainę i zrywającego współpracę z Rosją?

Sformułowano następującą hipotezę składającą się z dwóch twierdzeń – hipotez kierunkowych HK1-HK2:

HK1. W wizerunku prasowym O. Scholza na łamach „Gazety Wyborczej” dominuje polityka zachowawcza.

²⁰ T. Faas, T. Klingelhöfer, *German politics at the traffic light: new beginnings in the election of 2021*, „West European Politics” 2022, nr 45(7), s. 1506–1521; L. Seelkopf, L. Haffert, *Breaking with Orthodoxy? German Fiscal Policy in the Shadow of Covid-19*, „German Politics” 2023, s. 1–21.

²¹ W. Richter, *NATO–Russia tensions: Putin orders invasion of Ukraine. With the European Security Order in Shambles, Further Escalation Must Be Prevented*, „SWP Comment” 2022, 16.03.2022, s. 1–8, https://www.swp-berlin.org/publications/products/comments/2022C16_NATO-Russia_Tensions.pdf, inf. 15 IX 2023.

²² M. Coronado, *Saudi Arabia leads the second round of peace talks for Ukraine*, 7.08.2023, <https://www.atalayar.com/en/articulo/politics/saudi-arabia-leads-the-second-round-of-peace-talks-for-ukraine/20230807121658189225.html>, inf. 15 IX 2023.

HK2. Analizowany dziennik opinii przedstawiał kanclerza RFN zasadniczo jako lidera politycznego kierującego się w polityce zagranicznej zamiarem kontynuowania relacji biznesowych z Federacją Rosyjską i uzyskiwaniem korzyści gospodarczych Niemiec. Wsparcie militarne Ukrainy ze strony O. Scholza po pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę miało charakter głównie deklaracyjny i nie wychodziło naprzeciw rzeczywistym potrzebom napadniętego państwa.

Hipoteza badawcza została sformułowana w sposób następujący:

W wizerunku prasowym O. Scholza na łamach „Gazety Wyborczej” dominuje polityka zachowawcza. Analizowany dziennik opinii przedstawiał kanclerza RFN zasadniczo jako lidera politycznego kierującego się w polityce zagranicznej zamiarem kontynuowania relacji biznesowych z Federacją Rosyjską i uzyskiwaniem korzyści gospodarczych Niemiec. Wsparcie militarne Ukrainy ze strony polityka po pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę miało charakter głównie deklaracyjny i nie wychodziło naprzeciw rzeczywistym potrzebom napadniętego państwa.

3. Klucz kategoryzacyjny wraz z definicjami

W analizie materiału prasowego zastosowano następujące rozumienie kluczowych pojęć, korzystając z teorii H. Morgenthaua i R. Gilpina. Wzmiankowane wyżej koncepcje politologiczne wykorzystano w konstrukcji klucza kategoryzacyjnego i w procedurze operacji kodowania. Te ostatnie porządkują materiał źródłowy i umożliwiają realizację celów badawczych. Wyróżniono dwie następujące cechy: „POLITYKA ZAGRANICZNA O. SCHOLZA W PERSPEKTYWIE TYPOLOGII POLITYKI H. MORGENTHAU” oraz „KANCLERZ O. SCHOLZ I RELACJE NIEMIEC Z ROSJĄ I UKRAINĄ W PERSPEKTYWIE TEORII REALIZMU R. GILPINA”. W pierwszej z wyżej wymienionych cech wyróżniono cztery następujące kategorie: „politykę zachowawczą”, „politykę imperializmu”, „politykę prestiżu”, „inne”. W drugiej cesze wyodrębniono trzy następujące kategorie: „kontynuację współpracy”, „osłabienie/zerwanie współpracy”, „inne”. Tekst prasowy mógł zostać zaklasyfikowany wyłącznie do jednej kategorii w ramach badanej cechy. Operację kodowania materiału badawczego autor przeprowadził samodzielnie. Interwał czasowy pomiędzy sformułowaniem hipotezy badawczej i budową klucza a operacją kodowania wyniósł jeden miesiąc. Badanie pilotażowe potwierdziło, że poszczególne kategorie klucza w ramach badanych cech są rozłączne, pełne i jednoznaczne. Próba objęła 40 tekstów, co stanowi 12,78% materiału. Współczynnik zgodności CR (*reliability coefficient*) między dwoma kodowaniami, przeprowadzonymi w odstępie miesiąca, wyniósł w próbie pilotażowej 0,875²³.

Badana cecha „POLITYKA ZAGRANICZNA O. SCHOLZA W PERSPEKTYWIE TYPOLOGII POLITYKI H. MORGENTHAU”, która umożliwia weryfikację hipote-

²³ Współczynnik CR wyliczono, biorąc pod uwagę M = 70 (liczba decyzji zgodnych w trakcie obydwu kodowań), N1 = 80 (liczba decyzji w pierwszym kodowaniu), N2 = 80 (liczba decyzji w drugim kodowaniu). Por. M. Lisowska-Magdziarz, *Analiza zawartości mediów. Przewodnik dla studentów: wersja 1.1*, Kraków 2004, s. 81.

zy HK1, oznacza sposób prezentowania polityki zagranicznej kanclerza wobec Rosji i Ukrainy w perspektywie typologii polityki H. Morgenthaua podczas pełnoskalowej inwazji Federacji Rosyjskiej na sąsiada. W cesze tej poszczególne kategorie są rozumiane w sposób następujący.

Przez „politykę zachowawczą” przyjęto rozumienie takiej polityki prowadzonej przez kanclerza RFN, która dąży do zachowania istniejącego *status quo* w relacjach Niemiec z Federacją Rosyjską. W tym obszarze akcentuje się brak zmian w odniesieniu do rozkładu sił panujących na arenie międzynarodowej, w szczególności pomiędzy Rosją a Zachodem. W podjętych badaniach prasoznawczych kategoria „polityki zachowawczej” była atrybuowana tym publikacjom prasowym, w których kanclerz Niemiec został zaprezentowany jako polityk wyrażający aprobatę dla zachowania stref wpływów Federacji Rosyjskiej (państwa dawnego bloku socjalistycznego, w tym także Ukraina), niewspierający jednoznacznie militarnie zaatakowanego kraju oraz odmawiający bądź niewspierający politycznych aspiracji Kijowa związanych z akcesją do Unii Europejskiej i NATO. Ponadto polityka zachowawcza to aprobatą dla polityki kontynuacji interesów prowadzonych między Niemcami i Rosją w obszarze paliw kopalnych (ropa, gaz, węgiel) i projektów Nord Stream. Tym samym polityka zachowawcza przyjmuje niewielkie zmiany w obszarze *foreign policy*, nie aprobeuje tych zbyt daleko idących, które mogłyby doprowadzić do zakwestionowania rozkładu sił Rosji i Niemiec funkcjonującego w ładzie międzynarodowym²⁴.

„Polityka imperializmu” jest rozumiana w podjętej analizie prasoznawczej jako polityka rewizji istniejącego ładu międzynarodowego, prowadzona bądź wspierana przez kanclerza Niemiec. Ten rodzaj zostaje przyporządkowany tym publikacjom prasowym, w których działania O. Scholza zostają zaprezentowane jako dążące do obalenia istniejącego *status quo*, tj. wzmocnienia politycznego i militarnego Ukrainy celem wydobycia się jej spod wpływów Rosji; zerwania bądź znaczącego osłabienia współpracy gospodarczej Niemiec z Federacją Rosyjską w obszarze paliw kopalnych, w tym projektów Nord Stream²⁵.

Przez „politykę prestiżu” przyjęto rozumienie polityki, w której kluczową kwestię stanowi manifestowanie posiadanej przez Niemcy potęgi (politycznej, gospodarczej, militarnej) niezależnie od tego, czy celem RFN jest jej utrzymanie czy też powiększenie. Prestiż państwa i dobra reputacja są instrumentem polityki zachowawczej lub rewizjonistycznej. Kategorię prestiżu przyporządkowano tym publikacjom prasowym, w których troska O. Scholza o reputację i znaczenie Niemiec była prezentowana jako nadrzędna i fundamentalna²⁶.

Do kategorii „inne” włączono te publikacje prasowe, których nie zaklasyfikowano do żadnej z powyższych kategorii.

²⁴ J. Więclawski, *op. cit.*, s. 133.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*, s. 133–134.

Badana cecha „KANCLERZ O. SCHOLZ I RELACJE NIEMIEC Z ROSJĄ I UKRAINĄ W PERSPEKTYWIE TEORII REALIZMU R. GILPINA” oznacza sposób prezentowania na łamach „Gazety Wyborczej” kanclerza RFN w zakresie relacji z Rosją i Ukrainą w perspektywie teorii realizmu R. Gilpina podczas pełnoskalowej inwazji Rosji na państwo ukraińskie. W cesze tej poszczególne kategorie są rozumiane w sposób następujący.

Przez kategorię „kontynuację współpracy” przyjęto rozumienie praktycznej realizacji teorii realizmu R. Gilpina w relacjach Niemiec z Rosją. Do tej kategorii włączono zatem teksty prasowe prezentujące w sytuacji pełnoskalowej wojny Federacji Rosyjskiej na terytorium Ukrainy obraz kanclerza RFN jako polityka przedkładającego kontynuowanie współpracy państw zachodnich z Rosją i w konsekwencji przynoszące Zachodowi znaczne korzyści gospodarcze. W tym ujęciu bezpieczeństwo militarne i ekonomiczne Ukrainy zostaje potraktowane jako drugoplanowe.

Przez kategorię „osłabienie/zerwanie współpracy” przyjęto rozumienie braku realizacji teorii R. Gilpina w relacjach Niemiec z Rosją. Kategoria ta została przyporządkowana tym tekstom prasowym, które zaprezentowały działania polityczne kanclerza O. Scholza w sytuacji pełnoskalowej wojny Federacji Rosyjskiej na terytorium Ukrainy jako jednoznacznie osłabiające bądź zrywające współpracę z agresorem.

Do kategorii „inne” włączono te publikacje prasowe, których nie zaklasyfikowano do żadnej z powyższych kategorii.

Wyniki analizy ilościowej i jakościowej

Tabele 1, 2 prezentują liczbę publikacji zaklasyfikowanych do poszczególnych kategorii w ramach badanych cech oraz wyrażony w punktach procentowych udział tekstów zaklasyfikowanych do poszczególnych kategorii²⁷.

Tabela 1. POLITYKA ZAGRANICZNA O. SCHOLZA W PERSPEKTYWIE TYPOLOGII POLITYKI H. MORGENTHAUA w tekstach prasowych „Gazety Wyborczej” – liczba publikacji przyporządkowana do danej kategorii

Tytuł prasowy/ kategoria	Polityka zachowawcza	Polityka imperializmu	Polityka prestiżu	Inne
„Gazeta Wyborcza”	180 (57,5%)	52 (16,6%)	30 (9,6%)	51 (16,3%)

Źródło: opracowanie własne.

²⁷ Odsetek procentowy obliczono, dzieląc liczbę tekstów przyporządkowanych do określonej kategorii w ramach badanej cechy przez liczbę tekstów włączonych do próby badawczej, tj. 313. Następnie uzyskany wynik pomnożono przez 100.

Tabela 2. KANCLERZ O. SCHOLZ I RELACJE NIEMIEC Z ROSJĄ I UKRAINĄ W PERSPEKTYWIE TEORII REALIZMU R. GILPINA w tekstach prasowych „Gazety Wyborczej” – liczba publikacji przyporządkowana do danej kategorii

Tytuł prasowy/ kategoria	Kontynuacja współpracy	Oslabienie/zerwanie współpracy	Inne
„Gazeta Wyborcza”	150 (47,9%)	96 (30,7%)	67 (21,4%)

Źródło: opracowanie własne.

Najliczniej reprezentowaną kategorią w ramach badanej cechy „POLITYKA ZAGRANICZNA O. SCHOLZA W PERSPEKTYWIE TYPOLOGII POLITYKI H. MORGENTHAU” była „polityka zachowawcza” (włączono do niej 180 tekstów prasowych), z kolei najmniej artykułów zaklasyfikowano do kategorii „polityka prestiżu” – 30 publikacji. Kategorię „polityka imperializmu” reprezentowały 52 teksty, a kategorię „inne” – 51. Jeśli chodzi o drugą z analizowanych cech, tj. „KANCLERZ O. SCHOLZ I RELACJE NIEMIEC Z ROSJĄ I UKRAINĄ W PERSPEKTYWIE TEORII REALIZMU R. GILPINA”, najliczniej reprezentowana była kategoria „kontynuacja współpracy” – 150 publikacji, następnie „osłabienie/zerwanie współpracy” – 96 tekstów oraz „inne” – 67.

Do publikacji zaklasyfikowanych do najliczniej reprezentowanej kategorii „polityka zachowawcza” w ramach cechy „POLITYKA ZAGRANICZNA O. SCHOLZA W PERSPEKTYWIE TYPOLOGII POLITYKI H. MORGENTHAU” należy m.in. tekst *Niemiecka socjaldemokracja gwałtownie traci w sondażach*. Autor tej publikacji, Bartosz Wieliński, twierdzi w przededniu pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę, że celem kanclerza Scholza jest utrzymanie *status quo* w relacjach RFN z Federacją Rosyjską:

Olaf Scholz zbyt zachowawczy wobec konfliktu wokół Ukrainy. Dlaczego Olaf Scholz traci w sondażach? Bo jego rząd zbyt zachowawczo reaguje na sytuację wokół Ukrainy, a sam kanclerz – wobec największego od zakończenia zimnej wojny zagrożenia dla pokoju w Europie – nie angażuje się w politykę zagraniczną. [...] Niemcy jako jedyny kraj kategorycznie odmówiły prośbom Ukrainy o sprzedaż broni do obrony przed spodziewanym rosyjskim atakiem. Uzasadnienie: jeden z głównych eksporterów broni na świecie nie wysłał jej w obszary konfliktu. Berlin był gotów jedynie wysłać hełmy. Kijów i kraje Europy Środkowej zareagowały z wściekłością. Scholz nie odniósł się do tej sprawy ani razu²⁸.

Maciej Czarnecki odnotowuje, że stanowisko Niemiec w tygodniach bezpośrednio poprzedzających pełnoskalową inwazję Federacji Rosyjskiej ograniczało się jedynie do ostrzeżenia o możliwości nałożenia sankcji ekonomicznych i finansowych na Rosję

²⁸ B. Wieliński, *Niemiecka socjaldemokracja gwałtownie traci w sondażach*, 5.02.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9188214/Niemiecka-socjaldemokracja-gwaltownie-traci-w-sond>, inf. 18 IX 2023.

w przypadku jej agresji na Ukrainę²⁹. Z kolei w wywiadzie z 29 stycznia 2022 r. przeprowadzonym z Pawłem Kowalem odnotowuje się ocenę postawy O. Scholza dokonaną przez posła Koalicji Obywatelskiej jako zachowawczą. Kanclerz RFN, w kontekście spotkania z premierem Mateuszem Morawieckim, zostaje nazwany „rasowym politykiem ukierunkowanym na rozwiązywanie problemów, bo taki charakter ma polityka europejska”. Paweł Kowal wskazuje sprawczość jako istotną cechę charakteru niemieckiego polityka. Odnotowuje również brak reakcji O. Scholza na podjęcie przez polskiego premiera kwestii Nord Stream 2 i niezabliźnionych ran przeszłości dotyczących historii polsko-ukraińskiej³⁰.

W „Gazecie Wyborczej” wyraźnie wyeksponowano proweniencję polityczną O. Scholza. Środowisko polityczne niemieckiej SPD zostało ukazane w przededniu wojny jako jednoznacznie opowiadające się za kontynuowaniem współpracy gospodarczej z Rosją, co przynosi Republice Federalnej Niemiec korzyści ekonomiczne:

Różnice widoczne są choćby w podejściu do polityki zagranicznej socjaldemokratów i Zielonych, którym przypadło ministerstwo spraw zagranicznych. Annalena Baerbock, nowa szefowa MSZ, opowiada się np. za ostrzejszym kursem wobec Rosji i jest konsekwentną przeciwniczką budowy (już w zasadzie ukończonej) gazociągu Nord Stream 2. Scholz reprezentuje zaś socjaldemokratycznych „pragmatyków”, którzy opowiadają się za podtrzymywaniem kontaktów z Rosjanami, zwłaszcza handlowych³¹.

Senator Murphy utrzymywał przy tym, że nowy rząd Niemiec ma inne stanowisko wobec Nord Streamu 2 niż rząd kanclerz A. Merkel. Ale to nie jest ścisłe. Bo obecny kanclerz Niemiec O. Scholz (SPD) powtarza twierdzenia A. Merkel, że Nord Stream 2 to projekt prywatnych firm. Ponadto w poniedziałek sekretarz generalny SPD Kevin Kuehnert oświadczył, że Nord Stream 2 „nie powinien być łączony z odpowiedziami na rosyjskie działania na Ukrainie czy z kontrowersjami dotyczącymi praw człowieka w Rosji”. Nord Stream 2 krytykują przedstawiciele partii Zielonych w obecnym rządzie Niemiec, ale poprzestają na werbalnej krytyce³².

²⁹ M. Czarnecki, *Zachód mówi jednym głosem w sprawie Rosji*, 21.01.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9185854/Zachod-mowi-jednym-glosem-w-sprawie-Rosji>, inf. 18 IX 2023.

³⁰ P. Kowal, *Jak mówić do Niemca, żeby zrozumiał*, rozm. Paweł Wroński, 29.01.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9187240/JAK-MOWIC-DO-NIEMCA--ZEBY-ZROZUMIAL>, inf. 18 IX 2023.

³¹ M. Kokot, *Niemcy mają już nowego kanclerza*, 9.12.2021, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9180375/Niemcy-maja-juz-nowego-kanclerza>, inf. 18 IX 2023.

³² A. Kublik, *Prezydent Biden znowu obronił Nord Stream 2*, 15.01.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9185184/Prezydent-Biden-znowu-obronil-Nord-Stream-2>, inf. 18 IX 2023.

Jak odnotowuje dziennik, po 24 lutego 2022 r. działania polityczne kanclerza Niemiec dotyczące sankcji, osłabienia bądź zerwania współpracy gospodarczej z Rosją prezentowane są zasadniczo jako opóźnione bądź niepełne na poziomie ich realizacji pomimo uprzedniej deklaracji ich wdrażania. Tytułem przykładu można wskazać opisane przez „Gazetę Wyborczą” odcięcie banków rosyjskich od systemu SWIFT:

Odcięcie Rosji od globalnego systemu bankowego SWIFT nie powinno być częścią drugiego pakietu sankcji UE wobec Kremla – powiedział w czwartek w Brukseli przed rozpoczęciem spotkania unijnych przywódców kanclerz Niemiec Olaf Scholz. [...] Powód? Moskwa lepiej zniósłaby odcięcie od SWIFT niż wiele europejskich krajów.

Niemcy są uzależnione od rosyjskiego gazu i gdyby zdecydowały się odciąć SWIFT, to nie mogłyby płacić za dostawy. Moskwa więc mogłaby odciąć Berlin od tego paliwa. Niemcy uważają, że nie mogą sobie na to pozwolić. Może gdyby nie były tak uzależnione od Rosji, ich stanowisko okazałoby się inne. Trzeba też pamiętać, że Niemcy nie tylko od Putina kupują, ale także mu sprzedają. W 2020 r. z szacunków Komitetu ds. Stosunków Gospodarczych Europy Wschodniej wynikało, że Rosja była ich 15. eksportowym partnerem³³.

Przedstawiciele europejskich krajów w końcu doszli do porozumienia w sprawie odłączenia Rosji od systemu finansowego SWIFT. [...] Podczas niedzielnego przemówienia w Bundestagu kanclerz Olaf Scholz potwierdził ten plan, dodając, że będzie chodzić o wszystkie banki. [...] Niemcy i Włochy są obecnie najmocniej uzależnione od importu rosyjskiego gazu, dlatego najdłużej wstrzymywały się z wydaniem zgody na odcięcie. Wciąż więc nie wiadomo, czy odcięcie Rosji będzie też dotyczyć transakcji za import surowców³⁴.

Innym przykładem polityki zachowawczej są działania polityków SPD, środowiska politycznego O. Scholza, którzy poprzez Fundację Ochrony Klimatu i Środowiska Meklemburgii-Pomorza Przedniego wspierali projekt Nord Stream 2 w razie ewentualnych sankcji nałożonych poprzez USA na Rosję:

Teraz niemiecki dziennik „Die Welt” w swoim weekendowym wydaniu „Welt am Sonntag” wyciągnął na jaw kolejne niewygodne dla Scholza informacje o wsparciu jego partyjnych kolegów z SPD dla bałtyckiej inwestycji Gazpromu. Chodzi o Fundację Ochrony Klimatu i Środowiska Meklemburgii-Pomorza Przedniego (Stiftung Klima- und Umweltschutz MV), którą na początku 2021 r. pospieszenie zawiązały władze tego landu, zdomi-

³³ A. Popiołek, *Dlaczego Niemcy są przeciw odcięciu Rosji od SWIFT?*, 26.02.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9191273/Dlaczego-Niemcy-sa-przeciw-odcieciu-Rosji-od-SWIFT>, inf. 18 IX 2023.

³⁴ A. Popiołek, *Odcinają Rosję od SWIFT*, 28.02.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9191345/Odcinaja-Rosje-od-SWIFT>, inf. 18 IX 2023.

nowane przez polityków SPD. Wśród celów fundacji wpisanych do jej statutu są nie tylko ochrona klimatu i środowiska, ale także „priorytetowe zaangażowanie w dokończenie budowy Nord Streamu 2”, czyli nowego bałtyckiego gazociągu Gazpromu. Władze Meklemburgii-Pomorza Przedniego, gdzie znajdują się końcówki gazociągów Nord Stream i Nord Stream 2 z Rosji, nie kryły, że tworzą tę fundację, aby ochronić inwestycję Gazpromu przed ewentualnymi sankcjami USA³⁵.

„Gazeta Wyborcza” prezentuje kanclerza RFN jako polityka powściągliwie wypowiadającego się na temat zablokowania projektu NS2 w przypadku agresji Federacji Rosyjskiej w lutym 2022 r.:

Na temat możliwości nieuruchamiania niemiecko-rosyjskiego gazociągu Nord Stream 2 – gdyby Rosja napadła na Ukrainę – Scholz od początku wypowiadał się dużo bardziej powściągliwie niż Amerykanie. Teraz też o Nord Stream 2 mówił tylko Biden, ale zapewniał, że decyzja o ewentualnym niewłączeniu gazociągu zapadła wspólnie z Niemcami, a oba kraje są zgodne co do odpowiedzi na ewentualną agresję przeciwko Ukrainie. – Nie ma sprawy o znaczeniu globalnym, gdzie Niemcy i Stany Zjednoczone nie współpracują ze sobą – podkreślił Biden. Scholz potwierdził, że Niemcy zgodziły się na „zestaw sankcji” wobec Rosji. Mają być one „ciężkie dla Rosji”, ale o włączeniu do sankcji Nord Stream 2 Scholz – w przeciwieństwie do Bidena – nie wspominał³⁶.

Kanclerz O. Scholz prezentowany jest na łamach „Gazety Wyborczej” jako polityk sprzeciwiający się szybkiej akcesji Ukrainy do NATO i Unii Europejskiej, jak również po agresji z 24 lutego 2022 r. opóźniający bądź blokujący dostawy broni na Ukrainę. Tytułem przykładu warto przywołać obszerny wywiad przeprowadzony już po pełnoskalowej agresji Rosji z Andrijem Melnykiem, ambasadorem Ukrainy w Niemczech. Polityk ten jednoznacznie krytycznie ocenia działania polityczne O. Scholza:

„Gdy prezydent Zełenski rozmawia z kanclerzem Scholzem przez telefon, nadal jest tak, jakby rozmawiał ze ścianą!”. [...] Kanclerz Olaf Scholz wykluczył właśnie wprowadzenie embarga na ropę i gaz. – To jest nóż w plecy Ukrainy. Uważamy, że to stanowisko jest moralnie nie do utrzymania i upadnie – jeśli nie w ciągu kilku najbliższych dni, to w ciągu najbliższych tygodni. Pytanie brzmi, ilu ukraińskich cywilów zginie do tej pory w bombardowaniach naszych miast.

Czy rząd niemiecki jest i był zawsze tym, który najbardziej się waha w NATO i UE?

– Niestety, to wrażenie jest słuszne. Tak było w przypadku wykluczenia Rosji z systemu SWIFT, tak jest teraz w przypadku zakazu importu surowców. Dla nas jest to bardzo gorz-

³⁵ A. Kublik, *Cenne wsparcie dla Nord Streamu 2*, 22.02.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9190489/Cenne-wsparcie-dla-Nord-Streamu-2>, inf. 18 IX 2023.

³⁶ T. Bielecki, *Jedność, ale bez nowych sankcji*, 26.03.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9195170/Jednosc--ale-bez-nowych-sankcji>, inf. 18 IX 2023.

kie. I myślę, że dla milionów ludzi w Niemczech musi być żenujące, że ich kraj zawsze jest postrzegany jako ten, który opóźnia, a nie jako lider. [...]

Kilka dni temu prezydent Zełenski ponownie rozmawiał telefonicznie z kanclerzem Scholzem. To było jak rozmowa ze ścianą. Zełenski mówił: głównym problemem nie jest pomoc humanitarna, otrzymujemy ją tak czy inaczej. Chcemy mieć status kandydata! Chcemy, aby Komisja Europejska rozpatrzyła nasz wniosek bardzo szybko, tak aby Ukraina mogła zostać przyjęta najpóźniej za pięć lat. Wiele państw UE popiera takie rozwiązanie, np. Polska i Słowacja. Z Niemiec jedyną odpowiedzią jest: nie, nie, nie.

To wywołuje rozczarowanie w Kijowie?

– Raczej złość. To najłagodniejsze słowo, jakiego wolno mi tu użyć³⁷.

Bartosz Wieliński podkreśla celowe i świadome opóźnianie dostaw broni Ukrainie przez Berlin lub ich blokowanie:

W magazynach Luftwaffe znajduje się około 150 pocisków, które można by natychmiast podwiesić pod samoloty. W sumie Niemcy mają 600 taurusów. Problem w tym, że – na razie – nie chcą się nimi z Ukraińcami dzielić, mimo że o tę broń Ukraińcy oficjalnie Berlin poprosili. [...] Wydawało się, że ostateczny opór osobiście złamał prezydent USA Joe Biden, przekonując kanclerza Olafa Scholza, by zgodził się na przekazanie Ukraińcom czołgów Leopard 2 i bojowych wozów piechoty typu Marder. Teraz okazało się, że jest sprzęt wojskowy, którym Niemcy nie chcą się dzielić³⁸.

Jak zauważa Timothy Garton Ash, przywódca unijni, w tym także O. Scholz, uprawiają *Realpolitik*. Choć Niemcy doceniają determinację Ukrainy, która odpiera atak agresora, jednak nie zdecydują się na odważny krok poparcia niezwłocznej jej akcesji do struktur UE:

[...] przesłanie stolic Europy Zachodniej do obelżonych Europejczyków w Kijowie, Charkowie czy Mariupolu brzmi w istocie tak: „Dziękujemy za waszą bohaterską walkę, która pomaga nam zbudować silniejszą, bardziej zjednoczoną Europę. Niestety, nie ma w niej miejsca dla was”³⁹.

³⁷ D. Yücel, T. Barfuss, *Ambasador Ukrainy w Niemczech: Zamknijcie niebo nad Ukrainą, przeciw Putin liczy, że się tego boicie*, 26.03.2022. „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9195225/AMBASADOR-UKRAINY-W-NIEMCZECH--ZAMKNIJCIE-NIEBO-NA>, inf. 18 IX 2023.

³⁸ B. Wieliński, *Niemieckie pociski mogłyby pomóc Ukrainie. Ale Berlin nie chce ich przekazać*, 30.07.2023, „Gazeta Wyborcza”, <https://wyborcza.pl/7,75399,30025083,pociski-manewrujace-dla-ukrainy-berlin-znowu-mowi-nein.html#commentsAnchor>, inf. 18 IX 2023.

³⁹ T. G. Ash, *Ukraina w Unii Europejskiej!*, 12.03.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9193230/Ukraina-w-Unii-Europejskiej->, inf. 18 IX 2023.

Do kategorii „polityka imperializmu” zaklasyfikowano dość nieliczne teksty prasowe prezentujące kanclerza RFN jako polityka rewidującego międzynarodowy ład w odniesieniu do relacji z Rosją. Tu wpisuje się m.in. publikacja zatytułowana *Pierwsze poważne sankcje wobec Rosji*, w której „Gazeta Wyborcza” odnotowuje w perspektywie wkroczenia rosyjskich wojsk w region Ługańska i Doniecka decyzję O. Scholza o wstrzymaniu procesu certyfikacji Nord Stream 2:

Niemcy ogłosiły, że wstrzymują certyfikację pozwalającą na uruchomienie gazociągu Nord Stream 2. Jest to reakcja na wkroczenie wojsk rosyjskich w region Ługańska i Doniecka, a także wcześniejsze ogłoszenie tzw. republik Donieckiej i Ługańskiej za niepodległe państwa przez prezydenta Rosji Władimira Putina. We wtorek w południe kanclerz Niemiec Olaf Scholz ogłosił, że rząd Niemiec wstrzymuje certyfikację bałtyckiego gazociągu Nord Stream 2. To w praktyce oznacza bezterminowe zawieszenie eksploatacji gotowego już gazociągu⁴⁰.

W kategorię „politykę prestiżu” wpisują się m.in. publikacje manifestujące potęgę polityczną Niemiec, choćby w kontekście szczytu NATO odbywającego się w lipcu 2023 r. w Wilnie, czy ukazujące Niemcy jako członka grupy G7 oraz kraju, który najczęściej jest wskazywany przez „Gazetę Wyborczą” jako główny partner w rozmowach z prezydentem USA Joe Bidenem bądź z prezydentem Ukrainy Wołodymyrem Zełenskim⁴¹.

Do kategorii „inne” zaliczono m.in. teksty prasowe opisujące ogólną sytuację geopolityczną, w których tylko lakonicznie wymieniono Niemcy i O. Scholza w kontekście wojny Rosji na terytorium Ukrainy⁴² czy relacje polsko-niemieckie w szerokiej perspektywie historycznej⁴³.

⁴⁰ S. Ogórek, A. Kublik, *Pierwsze poważne sankcje wobec Rosji*, 23.02.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9190572/Pierwsze-powazne-sankcje-wobec-Rosji>, inf. 18 IX 2023.

⁴¹ M. Czarnecki, *NATO wyszło mocniejsze*, 13.07.2023, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9250265/NATO-wyszlo-mocniejsze>, inf. 18 IX 2023; M. Czarnecki, *Ukraina czeka na zaproszenie*, 13.07.2023, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9250283/Ukraina-czeka-na-zaproszenie>, inf. 18 IX 2023; T. Bielecki, P. Moszyński, *Zełenski w Brukseli: Pomoc nam jest w waszym interesie*, 10.02.2023, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9235633/Zelenski-w-Brukseli--Pomoc-nam-jest-w-waszym-inter>, inf. 18 IX 2023; M. Czarnecki, *F-16 odblokowane*, 22.05.2023, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9245665/F-16-odblokowane>, inf. 18 IX 2023.

⁴² M. Czarnecki, *Wojna nerwów wokół Ukrainy*, 29.01.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9187179/Wojna-nerwow-wokol-Ukrainy>, inf. 18 IX 2023; W. Radziwinowicz, *Mniej wojny (na razie), więcej dyplomacji*, 7.02.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9188281/Mniej-wojny--na-razie---wiecej-dyplomacji>, inf. 18 IX 2023.

⁴³ T. Bagger, *Ambasador Niemiec w Warszawie: Polska marnuje potencjał naszych relacji*, rozm. Bartosz Wieliński, 30.06.2023, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9249099/Ambasador-Niemiec-w-Warszawie--Polska-marnuje-pote>, inf. 18 IX 2023.

W próbie badawczej dominowały teksty prasowe wpisujące się do kategorii „kontynuacja współpracy” (w ramach badanej cechy „KANCLERZ O. SCHOLZ I RELACJE NIEMIEC Z ROSJĄ I UKRAINĄ W PERSPEKTYWIE TEORII REALIZMU R. GILPINA”), w których „Gazeta Wyborcza” prezentowała kanclerza O. Scholza jako polityka przedkładającego korzyści ekonomiczne RFN, wynikające ze współpracy z Rosją, ponad bezpieczeństwo militarne i ekonomiczne Ukrainy.

W tekście *Kilka nieprzyjemnych pytań do Niemców* można przeczytać m.in.:

Na pytanie, czy możliwa jest nowa niemiecka Ostpolitik, kanclerz Scholz udzielił już odpowiedzi negatywnej. Jego deklaracja rządowa z 15 grudnia głosi: „Polityka wschodnia w zjednoczonej Europie może być tylko europejską polityką wschodnią”. Taka wspólna europejska polityka wschodnia musi być przedmiotem dialogu z Putinem⁴⁴.

W narracji O. Scholza „Gazeta Wyborcza” odnotowuje ostrożność i warunkowość w deklaracjach polityka w odchodzeniu od współpracy gospodarczej z Federacją Rosyjską:

Po szczycie [przywódców 27 państw UE w Wersalu] kanclerz Niemiec Olaf Scholz zapowiedział, że Niemcy będą popierać nakładanie na Rosję kolejnych sankcji oraz ograniczeń w eksporcie i imporcie. Pytany o rosyjski gaz Scholz zapowiedział, że „będziemy wychodzić z tego uzależnienia tak szybko, jak to możliwe, ale nie jest planowane natychmiastowe embargo”⁴⁵.

W opinii Tomasza Bieleckiego innym uzasadnieniem powściągliwości O. Scholza we wsparciu starań Ukrainy dotyczących jej włączenia do struktur unijnych jest uznanie precedencji Bałkanów w procesie akcesyjnym:

Przyczyną oporów wielu krajów wobec rozszerzania Unii na wschód są m.in. nie tylko obawy przed opinią publiczną, ale też – tego argumentu trzyma się Berlin – trwanie przy pierwszeństwie Bałkanów Zachodnich na drodze do akcesji⁴⁶.

Pojawiają się jednak nieliczne publikacje prasowe zaklasyfikowane do kategorii „osłabienie/zerwanie współpracy”, które prezentują kanclerza RFN jako polityka odchodzącego od dotychczasowej polityki wobec Rosji.

⁴⁴ W. H. August, *Kilka nieprzyjemnych pytań do Niemców*, 19.02.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9190331/KILKA-NIEPRZYJEMNYCH-PYTAN-DO-NIEMCOW>, inf. 18 IX 2023.

⁴⁵ T. Bielecki, *Unia ostrożnie o Ukrainie*, 12.03.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9193183/Unia-ostroznie-o-Ukrainie>, inf. 18 IX 2023.

⁴⁶ *Ibidem*.

Tytułem przykładu można wskazać wywiad z prof. Krzysztofem Ruchniewiczem, badaczem historii Niemiec, dyrektorem Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy'ego Brandta UW, w którym uczony stwierdza m.in.:

Olaf Scholz w swym niedzielnym przemówieniu zapowiedział podjęcie kroków karnych wobec Władimira Putina oraz jego ludzi, zajęcie majątków oligarchów rosyjskich, a także zamknięcie wszystkich banków rosyjskich działających na terenie Niemiec i wyłączenie ich z systemu SWIFT. Ba, zapowiedział też zwiększenie wydatków na cele obronne. Rewolucja!

– Albo efekt szoku. Pytanie, co będzie, gdy ceny energii poszybują w górę, gospodarka ucierpi i rozpocznie się spór o to, czym kosztem wzmacniać armię. Bo przecież inne problemy – jak efekty pandemii czy walka z globalnym ociepleniem – nie wyparowały w cudowny sposób⁴⁷.

Z kolei Bartosz Wieliński w publikacji *Wielki zwrot w polityce Berlina* nie tyle opisuje nową politykę wschodnią Niemiec, ile raczej przywołuje słowne deklaracje kanclerza RFN i formułuje wiele pytań:

Dotychczas Niemcy sprzeciwiały się zbrojeniu Ukrainy, starały się łagodzić sankcje wobec Rosji. Dofinansowanie Bundeswehry nie było priorytetem rządu. W tym tygodniu rząd Olafa Scholza zmienił zdanie we wszystkich tych kwestiach.

To było historyczne posiedzenie Bundestagu. Kanclerz Olaf Scholz oraz członkowie jego rządu ogłosili najpoważniejszy zwrot w polityce zagranicznej i obronnej Niemiec.

– To jest wojna Putina – oświadczył Scholz z parlamentarnej mównicy. – Jesteśmy w przełomowym punkcie dziejów. Chodzi o kwestię, czy za pomocą siły można łamać prawo. Czy podlegacze wojenni, tacy jak Władimir Putin, mogą samemu zmieniać granice – mówił, wskazując, że rosyjski prezydent chce nie tylko wymazać z mapy świata Ukrainę, ale też zniszczyć porządek bezpieczeństwa w Europie. [...]

Czy Olaf Scholz zdecydował się na iście kopernikański zwrot pod presją partnerów z UE i NATO, czy pod presją społeczeństwa? A może zadziałało jedno i drugie? W styczniu, gdy Rosjanie ściągali na ukraińską granicę kolejne wojska, a Amerykanie informowali świat o groźbie nadchodzącej inwazji, Scholz, na stanowisku kanclerza od zaledwie miesiąca, wydawał się bezradny i nieobecny. Problemem było podejście do Rosji partii Scholza – SPD⁴⁸.

⁴⁷ K. Ruchniewicz, *Niemcy w szoku, zmieniają politykę*, rozm. Maciejewska Beata, 4.03.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9192160/Niemcy-w-szoku--zmieniaja-polityke,inf.18.IX.2023>.

⁴⁸ B. Wieliński, *Wielki zwrot w polityce Berlina*, 28.02.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://wyborcza.pl/7,75399,28163090,wielki-zwrot-w-polityce-berlina-bundeswehra-dostanie-100-mld.html,inf.18.IX.2023>.

4. Wnioski

Wyniki przeprowadzonej ilościowej i jakościowej analizy prasoznawczej potwierdziły prawdziwość sformułowanej hipotezy badawczej. W wizerunku prasowym O. Scholza na łamach „Gazety Wyborczej” dominuje polityka zachowawcza. Analizowany dziennik opinii przedstawiał kanclerza RFN zasadniczo jako lidera politycznego kierującego się w polityce zagranicznej zamiarem kontynuowania relacji biznesowych z Federacją Rosyjską i uzyskiwaniem korzyści gospodarczych Niemiec. Wsparcie militarne Ukrainy ze strony O. Scholza po pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę miało charakter głównie deklaracyjny i nie wychodziło naprzeciw rzeczywistym potrzebom napadniętego państwa.

Zbieżność obrazu kanclerza RFN na łamach „Gazety Wyborczej” odzwierciedla politologiczną ocenę relacji niemiecko-rosyjskich: O. Scholz jest politykiem przedkładającym interes ekonomiczny Niemiec, który wynika m.in. z powiązań gospodarczych z Rosją, nad bezpieczeństwo militarne Ukrainy. Działania polityczne kanclerza wywodzącego się z SPD prezentowane na łamach polskiego dziennika opinii oddają tzw. *Realpolitik* i uznają strefy wpływów wielkich światowych mocarstw (Rosji i USA). Taki obraz medialny nakreślony przez „Gazetę Wyborczą” jest także zbieżny z teorią realizmu ofensywnego autorstwa Hansa Morgenthaua i Johna Mearsheimera⁴⁹.

W uzasadnieniu dużego zainteresowania polskiego dziennika opinii sylwetką O. Scholza w kontekście wojny Rosji na terytorium Ukrainy znajduje swoje zastosowanie wspomniana już we wprowadzeniu teoria wartości informacji, eksponująca czynniki informacji medialnej.

W materiale badawczym odnotowano różne perspektywy spojrzenia na działania polityczne O. Scholza, m.in. przedstawiciele strony ukraińskiej i niemieckiej⁵⁰. Fakt ten można potraktować jako praktyczną realizację zasady obiektywizmu i troskę „Gazety Wyborczej” o zachowywanie wysokich standardów etyki dziennikarskiej, także w relacjonowanych sprawach agendy polityki zagranicznej.

Streszczenie: Celem artykułu jest rekonstrukcja wizerunku prasowego polityki zagranicznej kanclerza O. Scholza w okresie od 8 grudnia 2021 r., czyli od dnia zatwierdzenia polityki przez Bundestag na urządzie kanclerza RFN i w przededniu pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę (24 lutego 2022 r.), do zakończenia konferencji dotyczącej przyszłości Ukrainy odbywającej się w Arabii Saudyjskiej w Dżuddzie (6 sierpnia 2023 r.). W badaniach wykorzystano metodę analizy zawartości, uzupełnioną o elementy hermeneutyki

⁴⁹ H. J. Morgenthau, *A realist theory of international politics...*; J. J. Mearsheimer, *The causes and consequences of the Ukraine crisis*, „The National Interest” 2022, 23.07.2022, <https://nationalinterest.org/feature/causes-and-consequences-ukraine-crisis-203182>, inf. 18 IX 2023.

⁵⁰ T. Bagger, K. Pełczyńska-Nałęcz, I. Krastev, *Ukraina już wygrała*, rozm. Bartosz Wieliński, 11.03.2023, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9238796/UKRAINA-JUZ-WYGRA-LA>, inf. 18 IX 2023; D. Yücel, T. Barfuss, *op. cit.*

tekstu. Wizerunek O. Scholza na łamach dziennika „Gazeta Wyborcza” w obszarze prowadzonej przez niego polityki zagranicznej w kontekście wojny Federacji Rosyjskiej na Ukrainie odzwierciedla politykę zachowawczą i politykę prestiżu (zgodnie z typologią H. Morgenthaua). Medialny obraz relacji niemiecko-ukraińskich ponadto wyrażnia u kanclerza Niemiec postawę realizmu postklasycznego w ujęciu R. Gilpina. W analizowanym dzienniku wizerunek szefa rządu RFN jest bowiem obrazem polityka mającego zamiar podtrzymać biznesowe relacje z Rosją i podjąć na nowo politykę *business as usual* z Federacją Rosyjską. Olaf Scholz reprezentuje tzw. *Realpolitik*, w konsekwencji nie wspiera realnie (poza warstwą deklaratywną) politycznych aspiracji Ukrainy związanych z jej członkostwem w NATO i Unii Europejskiej. Artykuł zwiększa wartość poznawczą w obszarze badań nad medialnym obrazem przywódców politycznych Europy w kontekście prowadzonej przez Federację Rosyjską wojny w Ukrainie.

Słowa kluczowe: wizerunek, polityka zagraniczna kanclerza Olafa Scholza, dziennik „Gazeta Wyborcza”, wojna Rosji w Ukrainie.

Chancellor Olaf Scholz's foreign policy image in the Gazeta Wyborcza newspaper in the context of Russia's full-scale war in Ukraine (2022–2023)

Abstract: The aim of this article is to reconstruct the foreign policy press image of Chancellor Olaf Scholz in the period from 8.12.2021, i.e. from the day the politician was confirmed by the Bundestag as German Chancellor and on the eve of Russia's full-scale invasion of Ukraine (24.02.2022), to the end of the conference on the future of Ukraine taking place in Saudi Arabia in Jeddah (6.08.2023). The research used a content analysis method, supplemented by elements of text hermeneutics. The image of Scholz in the Gazeta Wyborcza newspaper in the area of his foreign policy in the context of the Russian Federation's war in Ukraine reflects conservative and prestige politics (according to Hans Morgenthau's typology). The media portrayal of German-Ukrainian relations furthermore highlights the German Chancellor's attitude of post-classical realism in Robert Gilpin's terms. In the journal analysed, the image of the head of the German government is that of a politician intent on maintaining businesslike relations with Russia and taking up a new business-as-usual policy with the Russian Federation. Scholz represents so-called Realpolitik and consequently does not realistically (apart from the declarative layer) support Ukraine's political aspirations related to its membership of NATO and the European Union. The article increases the cognitive value in the area of research on the media image of European political leaders in the context of the Russian Federation's war in Ukraine.

Keywords: image, foreign policy of Chancellor Olaf Scholz, daily newspaper Gazeta Wyborcza, Russia's war in Ukraine.

Bibliografia

Źródła

- August W. H., *Kilka nieprzyjemnych pytań do Niemców*, 19.02.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9190331/KILKA-NIEPRZYJEMNYCH-PYTAN-DO-NIEMCOW>
- Bagger T., *Ambasador Niemiec w Warszawie: Polska marnuje potencjał naszych relacji*, rozm. Bartosz Wieliński, 30.06.2023, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9249099/Ambasador-Niemiec-w-Warszawie-Polska-marnuje-pote>

Wizerunek polityki zagranicznej kanclerza Olafa Scholza na łamach dziennika „Gazeta Wyborcza”... 85

- Bagger T., Pełczyńska-Nałęcz K., Krastev I., *Ukraina już wygrała*, rozm. Bartosz Wieliński, 11.03.2023, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9238796/UKRAINA-JUZ-WYGRALA>
- Bielecki T., *Jedność, ale bez nowych sankcji*, 26.03.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9195170/Jednosc-ale-bez-nowych-sankcji>
- Bielecki T., *Unia ostrożnie o Ukrainie*, 12.03.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9193183/Unia-ostroznie-o-Ukrainie>
- Bielecki T., Moszyński P., *Zelenski w Brukseli: Pomoc nam jest w waszym interesie*, 10.02.2023, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9235633/Zelenski-w-Brukseli-Pomoc-nam-jest-w-waszym-inter>
- Czarnecki M., *F-16 odblokowane*, 22.05.2023, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9245665/F-16-odblokowane>
- Czarnecki M., *NATO wyszło mocniejsze*, 13.07.2023, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9250265/NATO-wyszlo-mocniejsze>
- Czarnecki M., *Ukraina czeka na zaproszenie*, 13.07.2023, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9250283/Ukraina-czeka-na-zaproszenie>
- Czarnecki M., *Wojna nerwów wokół Ukrainy*, 29.01.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9187179/Wojna-nerwow-wokol-Ukrainy>
- Czarnecki M., *Zachód mówi jednym głosem w sprawie Rosji*, 21.01.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9185854/Zachod-mowi-jednym-glosem-w-sprawie-Rosji>
- Kokot M., *Niemcy mają już nowego kanclerza*, 9.12.2021, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9180375/Niemcy-maja-juz-nowego-kanclerza>
- Kowal P., *Jak mówić do Niemca, żeby zrozumiał*, rozm. Paweł Wroński, 29.01.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9187240/JAK-MOWIC-DO-NIEMCA-ZEBY-ZROZUMIAL>
- Kublik A., *Cenne wsparcie dla Nord Streamu 2*, 22.02.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9190489/Cenne-wsparcie-dla-Nord-Streamu-2>
- Kublik A., *Prezydent Biden znowu obronił Nord Stream 2*, 15.01.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9185184/Prezydent-Biden-znowu-obronil-Nord-Stream-2>
- Ogórek S., Kublik A., *Pierwsze poważne sankcje wobec Rosji*, 23.02.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9190572/Pierwsze-powazne-sankcje-wobec-Rosji>
- Popiołek A., *Dlaczego Niemcy są przeciw odcięciu Rosji od SWIFT?*, 26.02.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9191273/Dlaczego-Niemcy-sa-przeciw-odciciu-Rosji-od-SWIFT>
- Popiołek A., *Odcinają Rosję od SWIFT*, 28.02.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9191345/Odcinaja-Rosje-od-SWIFT>
- Radziwinowicz W., *Mniej wojny (na razie), więcej dyplomacji*, 7.02.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9188281/Mniej-wojny-na-razie-wiecej-dyplomacji>
- Ruchniewicz K., *Niemcy w szoku, zmieniają politykę*, rozm. Maciejewska Beata, 4.03.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9192160/Niemcy-w-szoku-zmieniaja-polityke>
- Ash T. G., *Ukraina w Unii Europejskiej!*, 12.03.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9193230/Ukraina-w-Unii-Europejskiej>
- Wieliński B., *Niemiecka socjaldemokracja gwałtownie traci w sondażach*, 5.02.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9188214/Niemiecka-socjaldemokracja-gwaltownie-traci-w-sond>

- Wieliński B., *Niemieckie pociski mogłyby pomóc Ukrainie. Ale Berlin nie chce ich przekazać*, 30.07.2023, „Gazeta Wyborcza”, <https://wyborcza.pl/7,75399,30025083,pociski-manewrujace-dla-ukrainy-berlin-znowu-mowi-nein.html#commentsAnchor>
- Wieliński B., *Wielki zwrot w polityce Berlina*, 28.02.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://wyborcza.pl/7,75399,28163090,wielki-zwrot-w-polityce-berlina-bundeswehra-dostanie-100-mld.html>
- Yücel D., Barfuss T., *Ambasador Ukrainy w Niemczech: Zamknijcie niebo nad Ukrainą, przecież Putin liczy, że się tego boicie*, 26.03.2022, „Gazeta Wyborcza”, <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/9195225/AMBASADOR-UKRAINY-W-NIEMCZECH-ZAMKNIJCIE-NIEBO-NA>

Piśmiennictwo

- Aaldering L., Van Der Pas D. J., *Political leadership in the media: Gender bias in leader stereotypes during campaign and routine times*, „British Journal of Political Science” 2020, nr 50 (3), s. 911–931, DOI: <https://doi.org/10.1017/S0007123417000795>
- Aaldering L., Vliegenthart R., *Political leaders and the media. Can we measure political leadership images in newspapers using computer-assisted content analysis?*, „Quality & Quantity” 2016, nr 50, s. 1871–1905, DOI: <https://doi.org/10.1007/s11135-015-0242-9>
- Adamik-Szysiak M., *Social media marketing-kreowanie wizerunku polityka w przestrzeni wirtualnej na przykładzie liderów polskiej sceny politycznej*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2014, nr 42(1), s. 111–136.
- Bajor P., *Wojna jako determinanta przywództwa politycznego Wołodymira Zeleńskiego*, „Politeja–Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2022, nr 19 (80), s. 323–334, DOI: <https://doi.org/10.12797/Politeja.19.2022.80.16>
- Bastian M., *„ŻELAZNA DZIEWCZYŃKA” – „MISS WORLD” – „MADAME NO”: czyli stereotypami malowany obraz kanclerz Niemiec Angeli Merkel w prasie niemieckiej i polskiej*, „Investigationes Linguisticae” 2010, nr 19, s. 13–30, DOI: <https://doi.org/10.14746/il.2010.19.1>
- Coronado M., *Saudi Arabia leads the second round of peace talks for Ukraine*, 7.08.2023, <https://www.atalayar.com/en/articulo/politics/saudi-arabia-leads-the-second-round-of-peace-talks-for-ukraine/20230807121658189225.html>
- Czaputowicz J., *Mapa współczesnego realizmu: realizm klasyczny, neorealizm, realizm neoklasyczny*, [w:] *Teoria realizmu w nauce o stosunkach międzynarodowych*, red. J. Czaputowicz, E. Halizak, Warszawa 2014, s. 25–41.
- Driedger J. J., *Inertia and Reactiveness in Germany's Russia Policy: From the 2021 Federal Election to the Invasion of Ukraine in 2022*, „German Politics and Society” 2022, nr 40(4), s. 135–151, DOI: <https://doi.org/10.3167/gps.2022.400407>
- Faas T., Klingelhöfer T., *German politics at the traffic light: new beginnings in the election of 2021*, „West European Politics” 2022, nr 45(7), s. 1506–1521, DOI: <https://doi.org/10.1080/01402382.2022.2045783>
- Fiszler J. M., *Zadania i cele polityki zagranicznej Władimira Putina*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” 2016, nr 52(1), s. 167–201.
- Frei C., *Politics among Nations: Revisiting a classic*, „Ethics & International Affairs” 2016, nr 30(1), s. 39–46, DOI: <https://doi.org/10.1017/S0892679415000593>
- Gardner H., *The Russian annexation of Crimea: regional and global ramifications*, [w:] *Ukraine in Crisis*, red. N. Petro, London 2017, s. 70–85.

Wizerunek polityki zagranicznej kanclerza Olafa Scholza na łamach dziennika „Gazeta Wyborcza”... 87

- Gibadło L., *Niemcy: polityczna (r)ewolucja niechętnego hegemonu*, „Rocznik Strategiczny” 2022, nr 27, s. 346–360.
- Gilpin R. G., *No one loves a political realist*, „Security Studies” 1996, nr 5(3), s. 3–26, DOI: <https://doi.org/10.1080/09636419608429275>
- Gilpin R. G., *The richness of the tradition of political realism*, „International Organization” 1984, nr 38(2), s. 287–304, DOI: <https://doi.org/10.1017/S0020818300026710>
- Gilpin R. G., *War and change in world politics*, Cambridge 1981.
- Granieri R. J., *The ambivalent alliance: Konrad Adenauer, the CDU/CSU, and the West, 1949–1966 (Vol. 9)*, New York 2003.
- Harcup T., O’neill D., *What is news? Galtung and Ruge revisited*, „Journalism Studies” 2001, nr 2(2), s. 261–280.
- Heger W., *The portrayal of Germany and the image of German Chancellor Helmut Kohl in the coverage by the Washington Post from 1988 to 1991*, University of Colorado at Denver 1994 (doctoral dissertation).
- Holtz-Bacha C., *Germany: How the private life of politicians got into the media*, „Parliamentary Affairs” 2004, nr 57(1), s. 41–52, DOI: <https://doi.org/10.1093/pa/gsh004>
- Institut Monitorowania Mediów, *Rzeczpospolita ponownie najbardziej opiniotwórczym medium w Polsce. W lipcu na podium także Wirtualna Polska oraz Gazeta Wyborcza*, 30.08.2023, <https://www.imm.com.pl/rzeczpospolita-ponownie-najbardziej-opiniotworczy-medium-w-polsce-w-lipcu-na-podium-takze-wirtualna-polska-oraz-gazeta-wyborcza>
- Isotalus P., Almonkari M., *Mediatization and political leadership: Perspectives of the Finnish newspapers and party leaders*, „Journalism Studies” 2014, nr 15(3), s. 289–303, DOI: <https://doi.org/10.1080/1461670X.2014.889462>
- Keplinger H. M., Donsbach W., Brosius H. B., Staab J. F., *Media tone and public opinion: A longitudinal study of media coverage and public opinion on Chancellor Kohl*, „International Journal of Public Opinion Research” 1989, nr 1(4), s. 326–342, DOI: <https://doi.org/10.1093/ijpor/1.4.326>
- Kochnowski R., *RFN wobec imperialnej polityki Federacji Rosyjskiej. Źródła i perspektywy*, „Wiedza Obronna” 2023, nr 282(1), s. 103–116.
- Leńniczak R., *Inwazja Rosji na Ukrainę na łamach tygodnika katolickiego „Niedziela”, „Polityka i Społeczeństwo” 2023*, nr 21(2), s. 97–117, DOI: <https://doi.org/10.15584/polispol.2023.2.7>
- Leńniczak R., *Inwazja Rosji na Ukrainę w polskich dziennikach opinii Rzeczpospolita i Gazeta Wyborcza*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2023, nr 4(256), s. 43–64, DOI: <https://doi.org/10.4467/22996362PZ.23.038.18672>
- Lisowska-Magdziarz M., *Analiza zawartości mediów. Przewodnik dla studentów: wersja 1.1*, Kraków 2004.
- Mearsheimer J. J., *The causes and consequences of the Ukraine crisis*, „The National Interest” 2022, 23.07.2022, <https://nationalinterest.org/feature/causes-and-consequences-ukraine-crisis-203182>
- Michalczyk S., *Teoria wartości informacji: historia i współczesność*, „Studia Politicae Universitatis Silesiensis” 2013, nr 10, s. 131–146.
- Mikosz J., *Aspekty opiniotwórczości polskich dzienników i prasy tabloidowej*, „Обрії друкарства” 2019, nr 1(7), s. 240–261.
- Morgenthau H. J., *A realist theory of international politics*, [w:] *The realism reader*, red. C. Elman, M. Jensen, Routledge, London–New York 2014, s. 53–59.
- Morgenthau H. J., *Polityka między narodami. Walka o potęgę i pokój*, Warszawa 2010.

- Nguyen N. Y. M., *War or peace journalism: How international news agencies framed the initial stages of the Russia-Ukraine conflict*, Kansas State University 2023 (doctoral dissertation).
- Ociepka B., *Gdzie leży Polska? Konstrukcja położenia geopolitycznego państwa w Europie Środkowej*, „Przegląd Zachodni” 2019, nr 371(02), s. 157–179.
- Ociepka B., *Zagraniczna polityka historyczna: Polska między Niemcami a Rosją*, [w:] *Historia w dyplomacji publicznej*, red. B. Ociepka, Warszawa 2015, s. 212–228.
- Patecka-Frauenfelder A., *Wizerunek polityka w warunkach kryzysu. Willy Brandt w polskiej publicystyce doby PRL*, [w:] *Koszty współczesnych kryzysów*, red. A. Kisztełińska-Węgrzyńska, Łódź 2021, s. 15–37.
- Przybysz-Stawska M., *Problematyka wojny w Ukrainie na łamach czasopism opiniotwórczych w Polsce. Przypadek „Polityki” (luty–sierpień 2022 r.)*, „Studia Medioznawcze” 2022, nr 23(4), s. 1322–1341.
- Richter W., *NATO-Russia tensions: Putin orders invasion of Ukraine. With the European Security Order in Shambles, Further Escalation Must Be Prevented*, „SWP Comment” 2022, 16.03.2022, s. 1–8, DOI: https://www.swp-berlin.org/publications/products/comments/2022C16_NATO-Russia_Tensions.pdf
- Romero-Domínguez L. R., Suárez-Romero M., *Manufacturing Politicians: Angela Merkel's Image in the Spanish Press during the German Federal Elections*, “The IAFOR Research Archive” 2017, s. 1–13.
- Schulz M. A., *Medialny obraz kształtowania się stosunków polsko-niemieckich. Na podstawie analizy tygodników*, „Der Spiegel” i „Polityka”, Łódź 2018 (rozprawa doktorska).
- Seelkopf L., Haffert L., *Breaking with Orthodoxy? German Fiscal Policy in the Shadow of Covid-19*, „German Politics” 2023, s. 1–21, DOI: <https://doi.org/10.1080/09644008.2023.2195169>
- Sweeney M. S., *The military and the press: An uneasy truce*, Evanston 2006.
- Van der Meer T. G., Kroon A. C., Verhoeven P., Jonkman J., *Mediatization and the disproportionate attention to negative news: The case of airplane crashes*, “Journalism Studies” 2019, nr 20(6), s. 783–803, DOI: <https://doi.org/10.1080/1461670X.2018.1423632>
- Waszkiewicz-Raviv A., *Propaganda wizualna–media, mechanizmy i wybrane techniki wpływu*, „Studia Medioznawcze” 2023, nr 24(3), s. 276–289.
- Więclawski J., *Hans Morgenthau, realizm klasyczny i jego rekomendacje dla polskiej polityki zagranicznej*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” 2011, nr 3, s. 117–142.
- Wojtaszak A., *Polskie i ukraińskie koncepcje bezpieczeństwa i współpracy w Europie Środkowej i Wschodniej w XXI w.*, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne” 2022, nr 74(2), s. 63–78, DOI: <https://doi.org/10.15804/athena.2022.74.04>